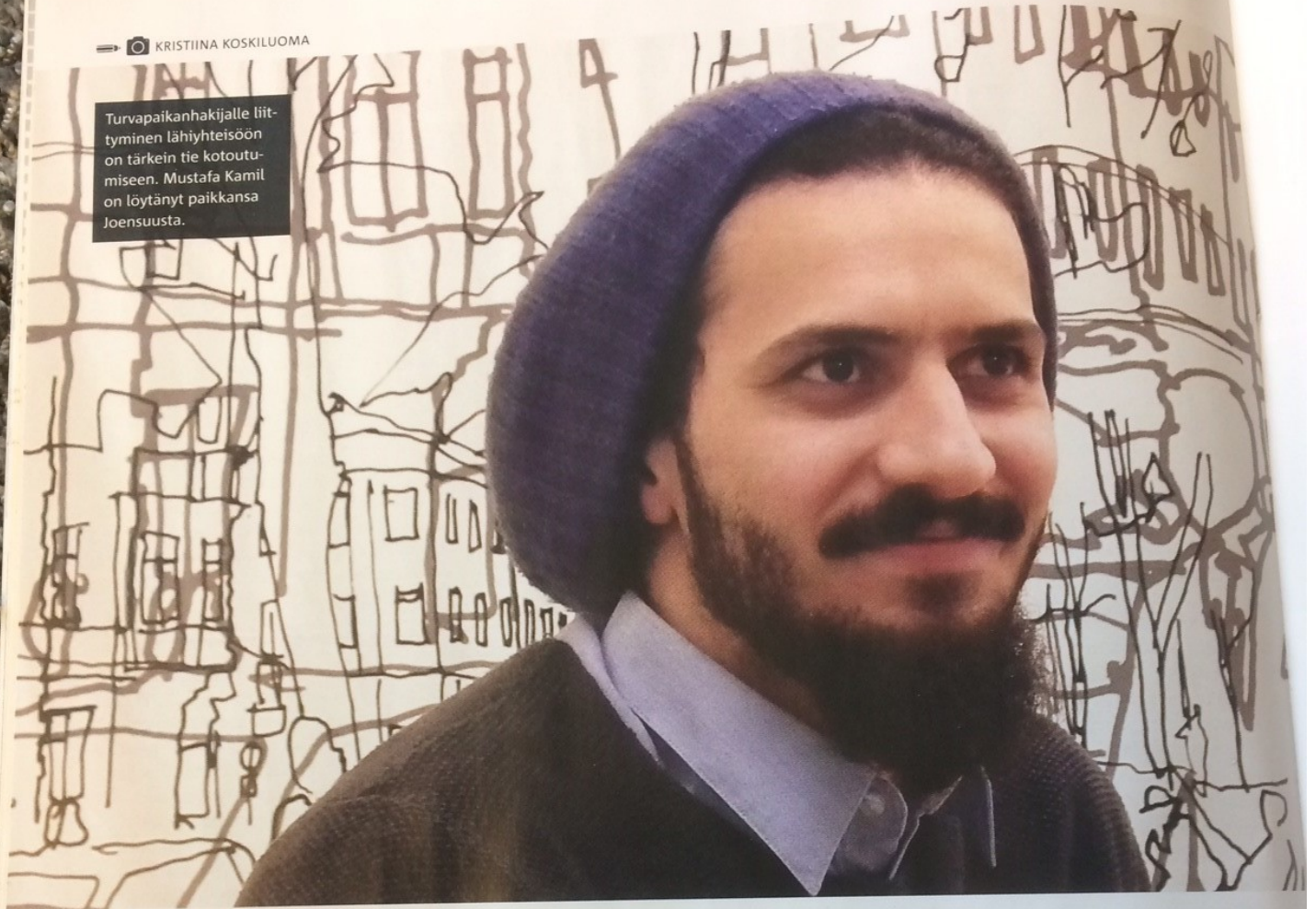

⇒ KRISTINA KOSKILUOMA

Turvapaikanhakijalle liittymisen lähiyhteisöön on tärkein tie kotoutumiseen. Mustafa Kamil on löytänyt paikkansa Joensuusta.

Ketään ei jätetä

Kaiku-hanke haluaa turvapaikanhakijoista pohjoiskarjalaisen yhteisön jäseniä oikeuksineen ja velvollisuuksineen.

Mustafa Kamilia voi sanoa onnelliseksi mieheksi. Hän on mennyt juuri naimisiin, muuttanut omakotitaloon joen rannalle ja hänellä on työ kotovalmentajana Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen Kaiku-projektissa.

Mustafa Kamil, puhuttelunimeltään **Safi**, on irakilainen turvapaikanhakija. Hän saapui Helsinkiin vaarallisen matkan jälkeen syksyllä 2015. Matka kulki Irakista Turkkiin, Kreikkaan ja lopulta Euroopan halki Suomeen.

- Ensimmäinen ajatus Suomesta oli, että tämä maa on rauhallinen, tästä voisi tulla uusi kotimaani, Safi kertoo.

Kun turvapaikanhakijoita tuli aina vain lisää, siirrettiin aiemmin tulleita uusiin vastaanottokeskuksiin. Safillekin moni paikka tuli tutuksi. Joka kerta hän toivoi, että matka lopulta pysähtyisi. Viimeisin pysähdys oli Paiholan vastaanottokeskus, 20 kilometrin päässä Joensuusta.

Kotimajoitus tuo normaaliutta

Elämä vastaanottokeskuksessa – englannin kielellä Safi käyttää sanaa leiri – oli raskasta. Vanha mielisairaala keskellä metsää. Kolme kerrossänkyä pienessä huoneessa. Ei mitään tekemistä. Huoli omaisista ja läheisistä. Paljon epätietoisuutta. Turvapaikkahaastattelu ja päätös jännittävät. Painajaisia ja huonosti nukuttuja öitä, pitkälle nukuttuja päiviä.

Safilla on kielitaitoa ja charismaa, ja turvapaikanhakijat valitsivat hänet edustajakseen vastaanottokeskuksessa. Häntä käytettiin paljon apuna, kun viralliset tulkit eivät olleet paikalla. Näitä tilanteita oli paljon ja kaikkina vuorokaudenaikoihin.

- Halusin auttaa, mutta auttaminen alkoi stressata. Asiat olivat usein kielteisiä. Olin samassa tilanteessa kuin kaikki muutkin, mutta lisäksi sain selvittää toisten ongelmia, Safi kertoo.

Saadakseen muuta ajateltavaa kuin oma tilanteensa Safi hakeutui vapaaehtoistyöhön Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistykseen. Safin tilannetta helpotti myös pääsy kotimajoitukseen. Joensuulainen turvapaikanhakijoita auttava vapaaehtoisryhmä organisoii kotimajoitusta, jossa paikkakuntalaiset tarjoavat huoneen tarvitsevalle. Safi sai kodin Suhmurasta.

- Martin ja Pirkon koti oli minulle kuin taivas. Heillä oli paljon ystäviä, ja kotona kävi paljon vieraita. Ympärillä oli elämää.

Edelleen Safi auttoi Paiholaan jääneitä puhelimitse, mutta nyt auttaminen tuntui kevyemmältä.

Kaiku tukee osallisuutta

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys käynnisti ESR-rahoituksella Kaiku-hankkeen elokuussa 2015. Sen tarkoitus oli tuottaa pitkäaikaistyöttömille uudenlaisia palveluita, jotka auttavat työllistymään.

Syksyllä maailmantilanne muuttui, ja pakolaisia alkoi tulla ennen näkemätön määrä myös Pohjois-Karjalaan. Kaiku eli ajan hermolla ja laajensi toimintaansa Paiholan vastaanottokeskuksen, jossa oli yli 100 pääosin irakilaista nuorehkoa miestä turvapaikanhakijana.

Heidät piti ottaa osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kenenkään ei ole hyvä olla toimettona odottamassa päätöstä tulevaisuudesta.

Tieto Kaiku-hankkeesta on levinnyt. Turvapaikanhakijat ovat aktiivisia sosiaalisessa mediassa. Kaikun työvalmentaja **Aino**

Yrittäjyys kiinnostaa kovasti turvapaikanhakijoita, vaikka byrokraatia ja monet säännöt kummastuttavat. Aino Harinen esitteli Kaiku-hankkeen yrittäjyyskoulutusta helmikuun alussa. Tulkkina seisoo Faroug Hedhil.

Harinen saa viikoittain eri puolilta Suomea puheluita, joissa kysytään voisiko hän auttaa. Kaiku-projekti on toistaiseksi ainoa laatuaan, eivätkä sen resurssit riitä valtakunnalliseen toimintaan.

Älä olela – kuuntele

Kaiku-hanke aloitti käymällä kertomassa toiminnastaan Paiholassa, jottei turvapaikanhakijoiden tarvitsisi lähteä minnekään.

- Kuinka väärässä olimmekaan! He nimenomaan haluavat pois syrjäisestä keskuksesta ihmisten pariin.

Nykyisin infot ovat Joensuussa.

- Mahdollisuuksien tori -tapahtumassa tutustuin Safiin, ja hän lähti vapaaehtoisena mukaan infoihimme. Hän tuntui tuntevan kaikki, häntä kuunneltiin, Aino selittää.

Loppuvuodesta Mustafa Kamiliasta tuli palkattu kotovalmentaja. Silloin hän myös vuokrasi itselleen pienen mökin Martin ja Pirkon naapurista. Kun minulla oli töitä, ei mielestäni ollut oikein asua enää toisten tuen varassa, hän selittää.

Turvapaikanhakijat haluavat työhön

Toiminnasta kiinnostuneet rekisteröidään ja heidän osaamisensa kartoitetaan.

- Työkaluna on 6-sivuinen lomake, jonka jokainen saa kotiläksynä täytettäväksi. Lomakkeen täyttäminen sinällään on jo osa voimaantumista. Monella on suomalaisia ystäviä, joiden kanssa

Aino Harinen on ylpeä ensimmäisestä työsopimuksesta, jolla Ammar Alobidi saa koulutustaan vastaavan työpaikan. Hän on saanut paikallista kuuluisuutta pitämällä pop-up-parturiliikettä ennen työharjoittelua ja työsuhdetta. Ammar Alobidin erikoisuus on langan avulla tehtävä parranajo.

käydä lomaketta läpi. Toiset tekevät sitä turvapaikanhakijatovereiden tai vastaanottokeskuksen henkilökunnan kanssa, Aino Harinen kertoo.

Teemakohtaisessa lomakkeessa kysytään perustiedot, kielitaito, koulutus, työkokemus, harrastukset, haaveet, unelma-ammatti, mieltymykset ja oma ”myyntipuhe”, miten tarjoaisi osaamistaan työnantajalle.

- Alunperin tarkoitus tehdä yksilökohtaisesti työtä, mutta koska osallistujia on niin paljon, olemme käyneet asioita läpi 8 hengen ryhmissä. Ei tämä ryhmämuotoinenkaan työskentely huono ole, arvioi Aino.

Ryhmäkokoontumisia pidettiin heinä-elokuussa. Se sopi hyvin Ainolle ja Saffle, joilla ei kummallakaan ollut kesälomaa. Nyt Ainolle on palautettu 58 lomaketta täytettynä. Kaikkiaan Kaiku-hankkeella on 80 rekisteröityä asiakasta.

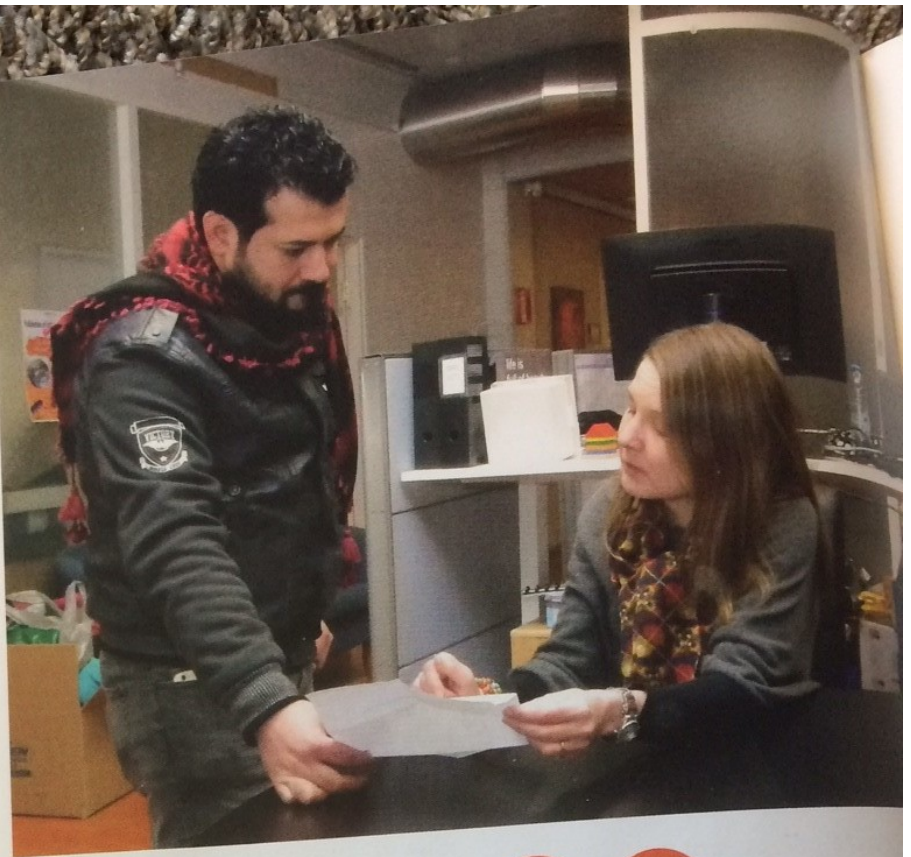
Lomake toimii Ainolle työvälineenä, kun hän etsii työtä tai työharjoittelupaikkoja. Yhdessä hakijan kanssa yöstetään lomakkeen pohjalta cv tai tehdään esittelyvideo.

Kaiku-hankkeessa sopeudutaan

- Kuvittelimme alkuun, että moni saa oleskeluluvan. Nyt teemme kuitenkin enimmäkseen työtä turvapaikanhakija-statuksella olevien kanssa. Vain 16 asiakkaallamme on oleskelulupa ja siten mahdollisuus saada sosiaaliturvatunnus ja esimerkiksi TE-toimiston tai Kelan palveluita, kertoo Aino Harinen.

Tulokset ovat hyviä. Yli kolmekymmentä kolmeviikkoista TET-jaksoa (työelämäntutustuminen) on toteutunut. Tyypillisiä työpaikkoja ovat olleet ravintolat, ja pizzeriat, kaupan ala sekä siivous- ja rakennustyöt.

- Töitä on saatu 12 henkilölle. Suurin osa työsopimuksista on kuitenkin osa-aikaisia tai nollatyösopimuksia.

Näinä päivinä allekirjoitetaan ensimmäinen sellainen työsopimus, jossa parturikoulutuksen kotimaassaan saanut **Ammar Alobidi** aloittaa koulutustaan vastaavan työn Pohjois-Karjalan Osuuskaupan parturi-kampaa-mossa.

- Olen ylpeä tästä työsopimuksesta, Aino hehkuttaa.

Aino ei ole havainnut työnantajien piirissä minkäänlaista syrjintää. Työllistämisen ongelmana on työnhakijan puutteellinen kielitaito ja työnantajan rahanpuute.

Koulutusta ja talkoita

Kaiku on järjestänyt messut, joilla työnantajat ja työnhakijat kohtasivat. Messuissa oli suuri työ, mutta yleinen tapahtuma ei oikein tavoittanut kohdejoukkoa.

- Nyt järjestämme alakohtaisia tapauksia, joissa tietyn alan työnantaja ja alasta kiinnostuneita maahanmuuttajia kutsutaan kahville. Keveämmillä järjestelyillä saadaan enemmän tulosta.

- Tärkeänä työmuotona on työelämälähtöinen kielikoulutus. Esimerkiksi Ammar Alobidilla on työharjoittelujen aikana kielenopettaja pari tuntia viikossa työpaikalla tukemassa ja opettamassa.

Aino epäilee kielioppilähtöisen kielenopetuksen toimivuutta. On ihan toinen asia ope-

Joensuussa on yhtenäinen linja. Emme puhu laittomasti maassa olevista.

tella kieltä käytännön tarpeeseen voidakseen tehdä tiettyä työtä, kuin päntätä vastaanottokeskuksessa kielioppia. Kaiku-hanke on järjestänyt työturvallisuuskorttikoulutusta. Myös hygieniapassikoulutusta on ollut. Seuraavana vuoroon tulee tulityökorttikoulutus.

- Hyväksytyt suoritukset antavat mahdollisuuden päästä työharjoitteluun ja työhön. Kortti on monelle myös tosi tärkeä osoitus siitä, että on onnistunut jossakin ja saanut siitä todisteen.

Kaiku on järjestänyt myös suosittua pop-up-ravintolatoimintaa ja talkoita.

Vakuutukset ovat tärkeä yksityiskohta, joka pitää olla kunnossa, jotta turvapaikanhakijat voivat osallistua näihin tapahtumiin. Kaiku huolehtii niistä.

- Olimme viime kesänä 20 hengen talloporukalla rakentamassa ja purkamassa Ilosaarirokin lavoja. Ensi kesäksi meitä on pyydetty kaksinkertaisella määrällä mukaan. Talkoot olivat hieno juttu pojille. Palkkioksi he saivat vapaalipun tapahtumaan. Mikä sen hauskeempaa kuin tanssia aamuun saakka toisten nuorten kanssa!

Menetelmiä osaamisen tunnistamiseen

Safi on toiminut tähän saakka paljon Ainin työparina ja usein myös tulkkinä. Kun asiakkaat tarvitsevat apua passi-, vero- tai pankkiasioiden kanssa, Safi menee mukaan, Ainoa ei tarvita.

- Kohta teemme työnjaon siten, että Safi jatkaa turvapaikanhakijoiden kanssa, ja minä työskentelen oleskeluluvan saaneiden kanssa. He tarvitsevat pidemmälle menevää ohjausta ja sparrausta kotoutuakseen, Aino kertoo.

Aino Harinen on pohtinut paljon osaamisen käsitettä. Paraikaa hän on Haaga-Helican koulutuksessa, jossa opiskellaan, miten tunnistaa maahanmuuttajien osaaminen. Hyväksi havaittu menetelmä on tarinankerronta.

- Harvalla on tutkintoja tai koulutusta. Meillä arvostetaan virallisia todistuksia, ja niin tuntuu olevan Irakissakin. Moni siis sanoo, ettei osaa mitään, jos ei ole koulutodistusta. Kuitenkin he ovat tehneet vaikka mitä.

- Meillä on räätäleitä, hitsaajia, partureita. Jollakin on alempi korkeakoulututkinto. Kerronnalliset menetelmät paljastavat hyvin osaamista. Kun pyydän asiakasta kertomaan, millainen oli hänen tyyppillinen päivänsä viisi vuotta sitten Irakissa, alkaa paljastua osaamista, joka voidaan sitten purkaa cv:ksi.

Yrittäjäksi?

Neljän jälkeen alkaa Silta-keskuksen ovi käydä tiheään. Miehet tervehtivät toisiaan. Yksi isä tuo mukanaan pienen poikansa, joka uppoutuu infon ajaksi kännykän pelimaailmaan sivuhuoneessa. Pöytään on katettu hedelmiä, pullaa ja pientä suolaista kahvin ja teen lisäksi.

Kun tulikki **Faroug Hedhil** on saapunut ja kello osoittaa viittä, aloittaa Aino yrittäjyyskurssin esittelyn.

Kaiku-hanke on kilpailutuksen kautta hankkinut koulutuksen, jossa on tarjolla laadukasta yrittäjäkoulutusta ja henkilökohtaista mentorointia. Kurssi selvästi kiinnostaa miehiä, ja he täyttävät yhteystietolomakkeen, jonka pohjalta Aino ottaa heihin henkilökohtaisesti yhteyttä myöhemmin.

Entä jos päätös on kielteinen?

Tunnelmat vastaanottokeskuksessa ovat nyt painostavat. Kielteisiä turvapaikkapäätöksiä on tullut paljon, valituksia on tehty ja uusia päätöksiä odotetaan. Mielialat eivät ole kovin korkealla. Maahanmuuttoviraston päätös julistaa Irak turvalliseksi on kuohuttanut mieliä niin, että turvapaikanhakijat järjestivät Joensuussa mielenosoituksenkin.

- Päätökset ovat pitkiä, monimutkaisia ja suomenkielisiä. Niitä luetaan ja selvitellään yhdessä, kertoo Safi.

- Jokaisen saama kielteinen päätös on kova pettymys myös minulle. Mitä tapahtuu, jos toinenkin päätös on kielteinen? Vastaanottokeskuksesta joutuu lähtemään. Mistä katto pään päälle? Mistä elanto?

Joensuussa vapaaehtoinen kansalaisryhmä ja järjestöjen työntekijät varmistavat, ettei kukaan joudu tyhjän päälle vastaanottokeskuksesta. Tieto vastaanottokeskuksesta lähtevistä tulee vapaaehtoisille ja nämä järjestävät asunnon ja ohjaavat sosiaalitoimeen. Myös sosiaalitoimi on ohjeistettu huolehtimaan paperittomista.

- Joensuussa on yhtenäinen linja. Emme puhu laittomasti maassa olevista, Aina toteaa.

Entä Mustafa Kamil, Safi, mikä häntä odottaa? Kaiku-hanke jatkuu vuoden 2017 loppuun. Sen mahdollisesta jatkosta ei vielä ole tietoa.

- Oma elämäni on nyt tässä, se on rauhallista, pientä, mukavaa. En ikävöi kotimaatani. Siellä on sota.

Elämää varjostaa turvapaikkapäätös. Safi on saanut kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa. Nyt vireillä on valitus, ja uusi ratkaisu voi tulla koska tahansa. ■

Kotimajoitusta VOKien rinnalle

Vapaaehtoisten ryhmät ovat organisoineet turvapaikanhakijoille kotimajoitusta syksystä 2015 lähtien. Joensuussa turvapaikanhakijoille on hankittu 10 kotimajoituspaikkaa. Joensuun lisäksi vapaaehtoisryhmiä toimii myös Helsingissä, Jyväskylässä, Oulussa, Tampereella ja Turussa. Lisäksi yksittäisiä majoituksia toteutetaan eri puolilla Suomea.

Kotimajoitus on eri asia kuin yksityismajoitus, joka on ollut käytössä jo kauan. Yksityismajoituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa turvapaikanhakija asuu maassa oleskelevan sukulaisen tai tuttavien luona. Kotimajoitus puolestaan tarkoittaa, että turvapaikanhakija asuu ennestään tuntemattoman vapaaehtoisen luona ikään kuin alivuokralaisena, mutta vuokraa maksamatta.

Termeillä on merkitystä turvapaikanhakijan saamien korvausten vuoksi. Yksityismajoituksessa saa vähemmän tukea kuin kotimajoituksessa, kun oletetaan yksityismajoituksessa olevan kuuluvan yhteiseen ruokakuntaan majoittajan kanssa.

Kotimajoitus on osoittautunut tehokkaaksi kotouttajaksi, ja huomattavasti halvemmaksi kuin majoitus vastaanottokeskuksessa. Kielen oppiminenkin tapahtuu kotimajoituksessa helpommin kuin vastaanottokeskuksessa.

Raha-automaattiyhdistys on antanut rahoituksen turvapaikanhakijoiden kotimajoituksen kehittämiseen. Hankeella on tarkoitus saada kotimajoituksesta virallinen majoitusmuoto vastaanottokeskusten rinnalle. Toiveena on, että kotimajoitusta antava vapaaehtoinen saisi myös pienen korvauksen. Turvapaikanhakija saa elinkustannuskorvauksen.

Joensuussa kotimajoitusta vapaaehtoisena organisoivat **Mirka Seppälä** aloittaa valtakunnallisen kotimajoitushankkeen palkattuna koordinoijana toukokuussa. Hankkeen tiedottajaksi on palkattu **Sanna Valtonen**.